

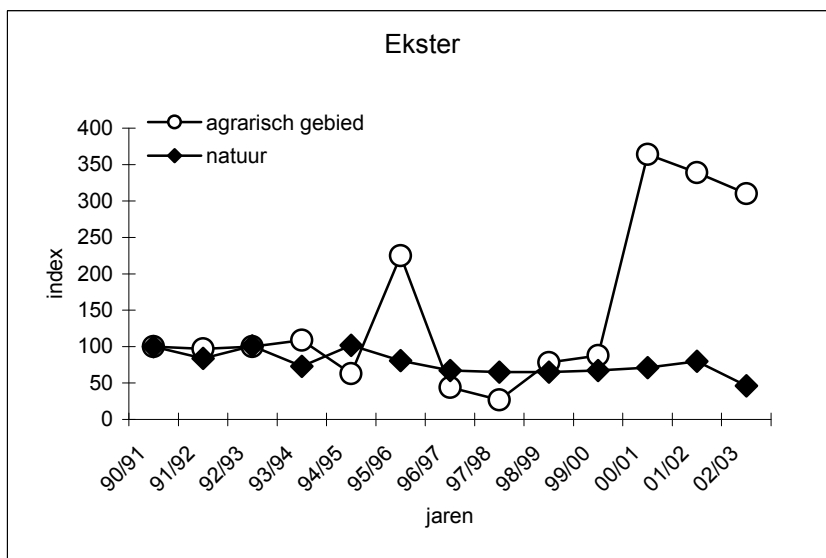
2E-1 Ekster *Pica pica*

E1.1 Verspreiding, aantalontwikkeling en leefwijze

De ekster is een standvogel die algemeen voorkomt in de gehele provincie Noord-Brabant (figuur 18.1). Grote bossen worden gemeden. De lage dichtheden in open, boomarme landschappen zijn plaatselijk het resultaat van zwarte kraaienagressie. Bij voorkeur bewoont de ekster parkachtige landschappen met een afwisseling van open terrein, bosjes en lanen (Baeyens, 2002).

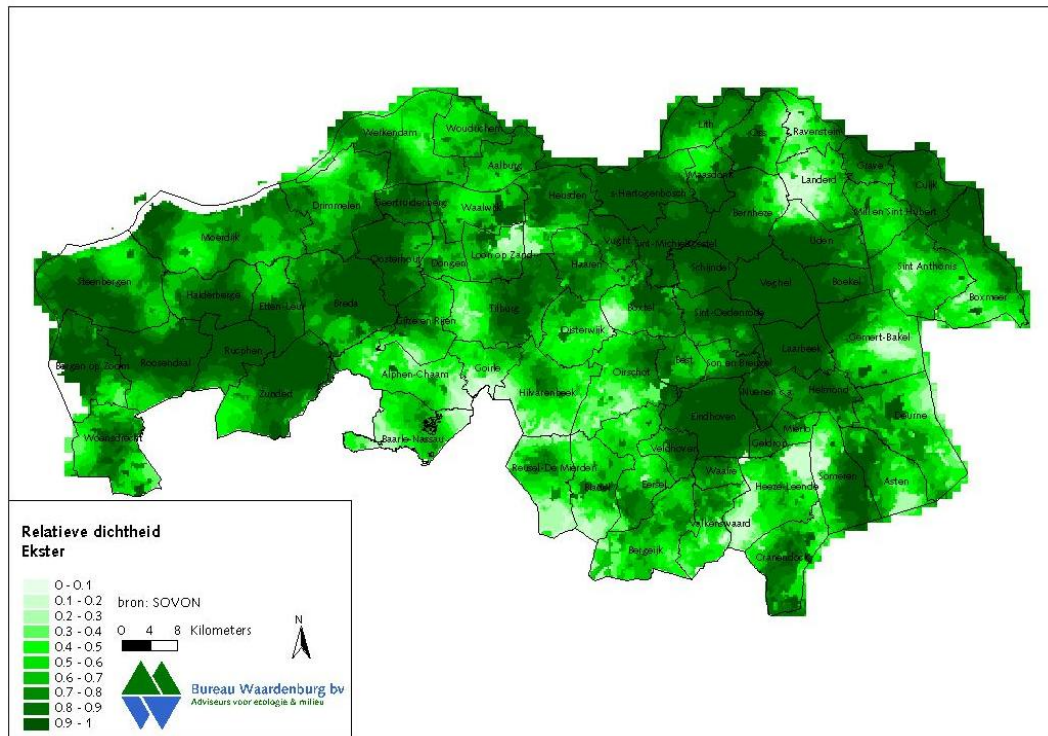
Als echte standvogels blijven volwassen eksters jaarrond binnen de grenzen van territorium. Verhuizingen volgen vaak op mislukte broedpogingen. De juveniele vogels zwerven in de herfst en winter rond in groepen tot zij in het eerste of tweede levensjaar een partner en een territorium vinden. In de herfst worden de slaagpogingen van de jonge vogels aangevuld met territoriumhouders uit de buurt. In februari-maart lossen de winterroesten weer op, en worden nesten gebouwd (Baeyens, 2002).

De broedvogeldichtheden variëren gewoonlijk van 0,05-2,5 paren per 100 ha en in stedelijke omgeving van 4-12 per 100 ha, maar lopen een enkele keer op tot 20 per 100 ha of meer (Baeyens, 2002). Volgens de gegevens van SOVON broedden er in de periode 1998-2000 ca. 7000 tot 10.000 paren in Noord-Brabant.

Figuur E1.1 Trendcijfer populatie ontwikkeling ekster (bron Sovon)

In agrarisch gebied is de ekster sinds 1990 in aantal afgenomen. Sinds 2001 nemen de indexcijfers weer toe. In natuurgebied zijn de indexen vanaf 2000 sterk toegenomen. De trends in beide gebieden zijn niet significant zie figuur E1.1 (data SOVON). Naast de relatieve dichthedenkaart figuur E1.2 van Sovon zijn er geen recentere cijfers bekend

Figuur E1.2. De relatieve dichtheid van de ekster in Noord-Brabant in 1998-2000 (Bron: Sovon).

E1.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

Wettelijke status

- * Beschermde inheemse diersoort.
- * Schadelijke diersoort zoals bedoeld in art. 65.1 van de wet (diersoort die in een deel van het land schade aanricht).

Provinciaal beleid

Er geldt een provinciale vrijstelling op basis van art. 65 voor grondgebruikers voor het opzettelijk verontrusten in de gehele provincie. Ter voorkoming van schade aan gewassen worden ontheffingen verleend voor afschot. Er zijn geen restricties gesteld voor wat betreft perioden of gebieden (Beleidsnotitie Provincie Noord-Brabant, 2005).

E1.3 Schade aan belangen

E1.3.1 Mogelijk schade aan belangen

Schade aan gewassen

Bekend is dat eksters schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten (tabel E1.1) (Oord, 2002).

Tabel E1.1 Bekende schade aan gewassen door ekster (Oord, 2002).

Teelt	Schade	Periode
Maïs	vraatschade	zaiperiode
Vollegrondsgroenten algemeen ¹	pikschade	gehele teeltperiode
Appels en peren	pikschade	zomer en herfst
Bessen ²	vraatschade, vernieling	voorjaar en zomer
Bloemen, bloemzaden en bloembollen	pikschade	voorjaar
Boomteelt	vraatschade in zaaibedden, uittrekken stekken	gehele jaar

¹ o.a. asperges, knolvenkel, knolselderij, en krotten

² o.a. rode- en witte aalbes, kruisbes, zwarte bes, blauwe bes

E1.3.2 Geregistreerde schade aan belangen in het verleden

Schade aan gewassen

Ongeveer 25% van de wildbeheereenheden geeft aan dat eksters de afgelopen jaren schade aan landbouwgewassen hebben veroorzaakt (gegevens enquête 2003). Schade werd hoofdzakelijk veroorzaakt aan fruit, maar ook aan maïs, boomkwekerijen, vollegrondsgroenten, peulvruchten en voerkuilen. Harde cijfers hierover ontbreken veelal.

Schade veroorzaakt door eksters onder de Jachtwet, werd over het algemeen niet vergoed door het Jachtfonds, daar grondeigenaren jaarrond de mogelijkheid hadden schade door eksters te voorkomen en bestrijden middels afschot. Schade werd over het algemeen onderling geregeld tussen grondgebruikers en jachtaktehouders.

Opvallend is dat de meldingen allen afkomstig zijn uit gebieden waar eksters in relatief hoge dichtheden voorkomen (figuur E1.2).

Schade aan gewassen zijn door het Faunafonds in de afgelopen drie jaren nauwelijks geregistreerd.

In onderstaande tabel (E1.2) staan de door het Faunafonds ontvangen meldingen.

Tabel E1.2 Schademeldingen bij het faunafonds in de jaren 2003 - 2005

Postcode gebied	2003		2004		2005	
	aantal meldingen	getaxeerd	aantal meldingen	getaxeerd	aantal meldingen	getaxeerd
	465	0	0	1	0	2
540	0	0	1	0	0	
Totaal	0	0	2	0	2	525

E1.3.3 Schade aan belangen in de toekomst

Schade aan gewassen

Voor de komende jaren mag verwacht worden dat eksters, net als in het verleden, incidenteel schade zullen veroorzaken aan gewassen. Schade kan zich in de gehele provincie voordoen waar schadegevoelige gewassen geteeld worden.

E1.4 Preventieve en schadebeperkende maatregelen

E1.4.1 Mogelijke maatregelen

Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen zijn diverse akoestische en visuele middelen in te zetten om eksters te verjagen van schadegevoelige percelen. Daarnaast kunnen ook afschermdende of werende middelen worden ingezet. Het Handboek Faunaschade (Oord, 2002) geeft hiervan een overzicht (zie ook § 1.5.1). Indien deze middelen niet effectief blijken, kan (ondersteunend) afschot van schadeveroorzakende individuen plaatsvinden (op basis van ontheffing). Het gebruik van het geweer kan het verjagende effect van akoestische en visuele middelen versterken (brief RIN, nr. 88/70/sep/bs).

Kwantitatieve gegevens over de effectiviteit van verjagende middelen om schade te voorkomen en beperken zijn niet bekend. Over het algemeen wordt ervaren dat op den duur de effectiviteit afneemt, omdat gewinning optreedt. In het algemeen geldt dat hoe afwisselender en onvoorspelbaarder hoe hoger de effectiviteit (Oord, 2002). Verwacht wordt dat de effectiviteit van verjaging eveneens zal afhangen van de beschikbaarheid van alternatieve foerageergebieden van een gelijkwaardige kwaliteit.

E1.4.2 Maatregelen in het verleden

Jachtwet

Onder de Jachtwet waren eksters jaarrond met het geweer bejaagbaar (art. 8). Voor het vangen van eksters met vangkooien en kastvallen was een vergunning noodzakelijk. Bestrijding van de ekster heeft in de afgelopen jaren onder de Jachtwet provinciedekkend plaatsgevonden.

Uit dossieronderzoek is gebleken dat in de periode 1999 tot en met 1 april 2002 vergunningen ex art. 53 van de Jachtwet zijn verleend voor het gebruik van kastvallen en vangkooien voor het vangen van eksters (tabel 18.4). In genoemde periode zijn kastvallen en vangkooien steeds minder aangevraagd. Het feit dat vergunningen zijn verleend voor het gebruik van vangkooien en kastvallen geeft aan dat afschot alleen niet voldoende was om schade aan gewassen te voorkomen en bestrijden in het verleden.

Eind jaren '90 van de vorige eeuw bedroeg het aantal bemachtigde ekster ca. 20.000 dieren per jaar.

Tabel E1.3 *Vergunningaanvragen en -verlening onder de Jachtwet in de periode 1 januari 1999 - 1 april 2002 voor het gebruik van kastval en vangkooi voor het vangen van eksters. Genoemde aantallen bij vergunningverlening zijn minimum aantallen, daar in de dossiers van de Jachtwet gegevens over gunning ontbraken.*

Jaar	Aanvragen voor gebruik van		Verleende vergunningen voor gebruik van	
	Kastval	Vangkooi	Kastval	Vangkooi
1999	44	47	35	40
2000	27	30	3	3
2001	13	16	7	6
2002	4	4	1	2

Flora- en faunawet

In de periode 2002-2005 zijn er 45 ontheffingsaanvragen ingediend voor ekster, waarvan er 9 zijn verleend, 26 zijn geweigerd en 10 zijn ingetrokken of niet in behandeling zijn genomen (Bron: Beleidsnota Provincie Noord-Brabant en gegevens Faunabeheereenheid). Het betrof over het algemeen aanvragen voor gebruik van het geweer en incidenteel aanvragen voor gebruik van kastval en/of vangkooi.

Ontheffingen zijn verleend ten behoeve van verschillende gewassen (fruit, bessen, aardbeien, veldgewassen, granen, peulen, bonen, gras) en zaaibedden (hazelnooten, kastanjes, walnoten).

E1.5 Conclusies ten aanzien van populatie, schade en beheer

Samenvatting

- De ekster komt algemeen voor in Noord-Brabant. In de periode 1998-2000 broedden er ca. 7000 tot 10.000 paren in Noord-Brabant.
- Bekend is dat eksters schade kunnen veroorzaken aan gewassen (diverse teelten).
- De verwachting is dat eksters ook in de toekomst schade aan gewassen zullen veroorzaken.
- Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen kunnen afschermende/verende/verjagende middelen worden ingezet op schadegevoelige percelen.

Conclusie

- Ook in de toekomst kan ontheffing voor afschot, vangkooi en kastval noodzakelijk zijn.
- Ontheffing wordt niet op voorhand aangevraagd. Eventuele aanvullende ontheffingen worden aangevraagd via de één-loket-functie.

Advies

- Monitoring: met als doel een volledig beeld te krijgen van de omvang en ontwikkeling van de populatie en de aard, ontwikkeling en omvang van veroorzaakte schade.

E1.6 Literatuur

- Baeyens, B., 2002. Ekster *Pica pica*. pp 444-445. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Oord, J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.
- Provincie Noord-Brabant, 2005. Beleidsnota Uitvoering Flora- en faunawet 2006 - 2010. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.